

10 år efter finanskrisen: Større ulighed i indkomst på tværs af alder og uddannelsesniveau

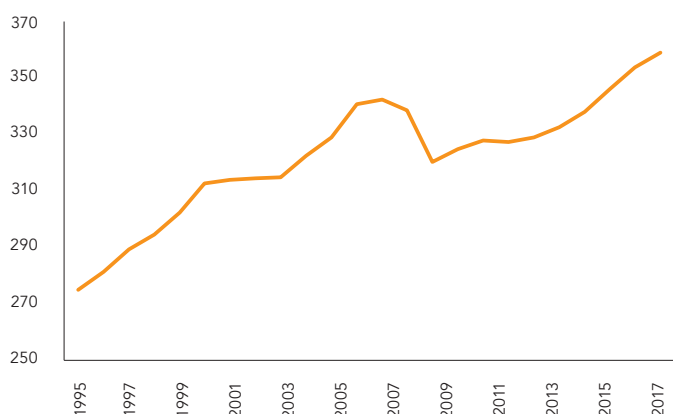
Især yngre mænd nederst i indkomstfordelingen har mærket langvarige konsekvenser af finanskrisen, viser nyt studie fra bl.a. ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed.

Det var de yngre aldersgrupper og i særdeleshed dem med mindst uddannelse, som mærkede de største forandringer af udviklingen i arbejdsmarkedsindkomster i årtiet efter finanskrisen. For de yngste aldersgrupper vendte udviklingen til det bedre i takt med fremgang på arbejdsmarkedet. Udviklingen vendte imidlertid ikke for dem med mindst uddannelse. Ti år efter finanskrisen var deres arbejdsmarkedsindkom-

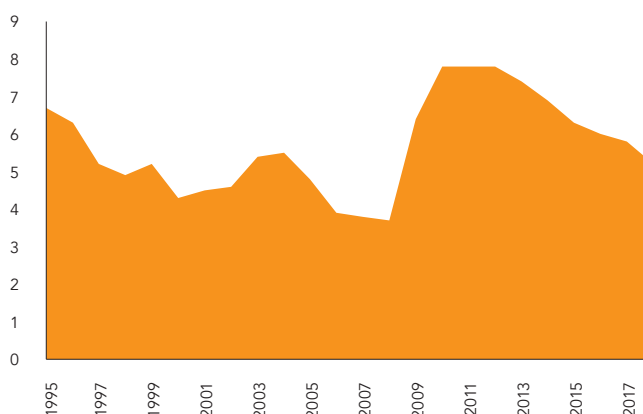
ster fortsat væsentligt under niveauet fra før krisen. Det viser et nyt studie, som ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed har lavet i samarbejde med VIVE og Stockholms Universitet.

Finanskrisen ramte det danske arbejdsmarked i 2008-2009, hvor dansk økonomi oplevede det mest markante tilbageslag i nyere tid med et fald i BNP på mere end 5 procent (figur 1.a). Ligesom nu var tiden før finanskrisen også præget af rekordhøj beskæftigelse og lav ledighed. Den efterfølgende recession medførte dog en længerevarende tilbagegang i beskæftigelsen og ledighed (figur 1.b).

Figur 1.a. Årlig BNP per capita i 1.000 kr. (2010-priser)

Figur 1.b. Ledighed i procent (OECD)

Finanskrisen udgjorde det største chok til dansk økonomi i nyere tid. Det samlede tab for dansk økonomi i perioden 2008-2018 er blevet opgjort til, hvad der svarede til 91 procent af et års bruttonationalprodukt. Samtidig blev ledigheden mere end fordoblet fra 2007 til 2009. Kilder: Danmarks Statistik og OECD.

Tilbagegangen var særligt udtalt for 25-54-årige danske statsborgere, som i 2008 udgjorde mere end 70 procent af fuldtidsbeskæftigede blandt lønmodtagere. Ti år sene-

re var beskæftigelsen for de 25-54-årige fortsat væsentligt under niveauet for årtiet inden finanskrisen, selvom den samlede beskæftigelse var højere.

I modsætning til arbejdsmarkedsindkomsterne var der næsten uafbrudt fremgang i de gennemsnitlige disponible indkomster efter finanskrisen. Denne gennemsnitlige fremgang i forbrugsmuligheder dækker dog over markante forskelle. Mens de ældste og de højest uddannede oplevede fremgang, undgik de yngste og de mindst uddannede ikke tilbageslag i udviklingen i forbrugsmulighederne.

Krisen fik især langvarige konsekvenser for unge mænd nederst i indkomstfordelingen. Ti år efter krisens start havde de laveste arbejdsmarkedsindkomster blandt unge

mænd ikke indhentet de laveste arbejdsmarkedsindkomster fra tidligere årgange, og en højere andel var økonomisk inaktive.

Årtiet, der fulgte finanskrisen, medførte således øget indkomstulighed på tværs af alder og uddannelsesniveau. Samtidig peger resultaterne på, at visse gruppers beskæftigelses- og forbrugsmuligheder i høj grad var udsatte over for væsentlige fald i efterspørgslen efter arbejdskraft. Samlet set var de negative konsekvenser af finanskrisen større end antydnet af den overordnede udvikling i beskæftigelsen.

De mindst uddannede blev særligt hårdt ramt af finanskrisen

Det var i særlig grad unge med mindst uddannelse, der oplevede tilbageslag i årene efter finanskrisen, viser nyt studie.

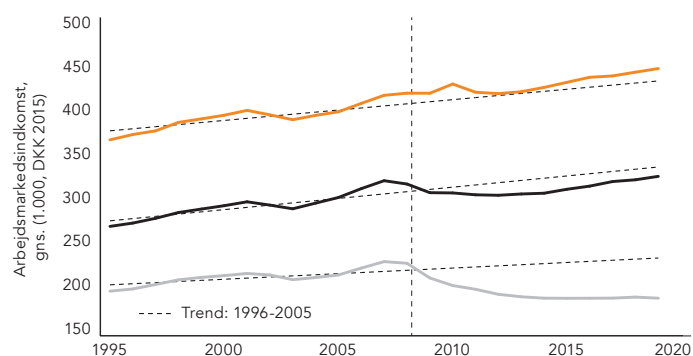
Finanskrisen og den efterfølgende recession indebar et kraftigt tilbageslag for udviklingen i den økonomiske aktivitet blandt 25-54-årige danske statsborgere, målt ved arbejdsmarkedsindkomsterne. Tilbageslaget var dog ikke ligeligt fordelt hen over alder og uddannelse, men størst blandt de yngre, og i særdeleshed blandt dem med mindst uddannelse.

Mens mange unge kompenserede for de forringede beskæftigelsesmuligheder via overgang til uddannelse,

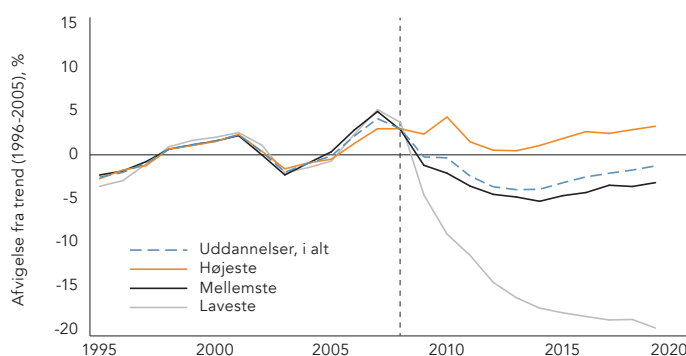
var nedgangen blandt dem med mindst uddannelse i højere grad forbundet med økonomisk inaktivitet, hvor de hverken var i beskæftigelse eller under uddannelse. Figur 2.a viser udviklingen i arbejdsmarkedsindkomster på tværs af uddannelsesniveauer.

Mens de højest uddannede, på trods af krisen, fortsatte fremgangen fra før krisen, stagnerede arbejdsmarkedsindkomsterne for dem med mellemste uddannelsesniveau i en periode frem til vendingen på arbejdsmarkedet i 2014. For dem med mindst uddannelse faldt arbejdsmarkedsindkomsterne markant frem til 2014 og forblev lavere resten af årtiet.¹

Figur 2.a. Udviklingen i arbejdsmarkedsindkomst

Figur 2.b. Forskel mellem faktisk arbejdsmarkedsindkomst og trend før krisen

Note: Den vertikale linje i figuren angiver år 2008. Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

1) Det laveste uddannelsesniveau tæller uddannelse op til 10. klasse, mellemniveauet tæller erhvervskompetencegivende og studieforberedende ungdomsuddannelser, og højeste niveau tæller alle videregående uddannelser af minimum to års varighed.

Indkomst faldt under niveau

Figur 2.a viser også trenden i arbejdsmarkedsindkomster før krisen (1996-2005). Figur 2.b viser forskellen i procent mellem det faktiske indkomstniveau og denne trend fra årtiet før krisen.

I 2014 var arbejdsmarkedsindkomster blandt de højest uddannede lidt over det niveau, der ville have været gældende, hvis arbejdsmarkedsindkomsterne havde fulgt udviklingen fra før finanskrisen. For dem med det mellemste uddannelsesniveau var indkomsterne i 2014 omkring 5 procent under niveauet, der ville være gældende ved fortsat fremgang. Gruppen indhentede herefter noget af det tabte terræn frem mod 2019.

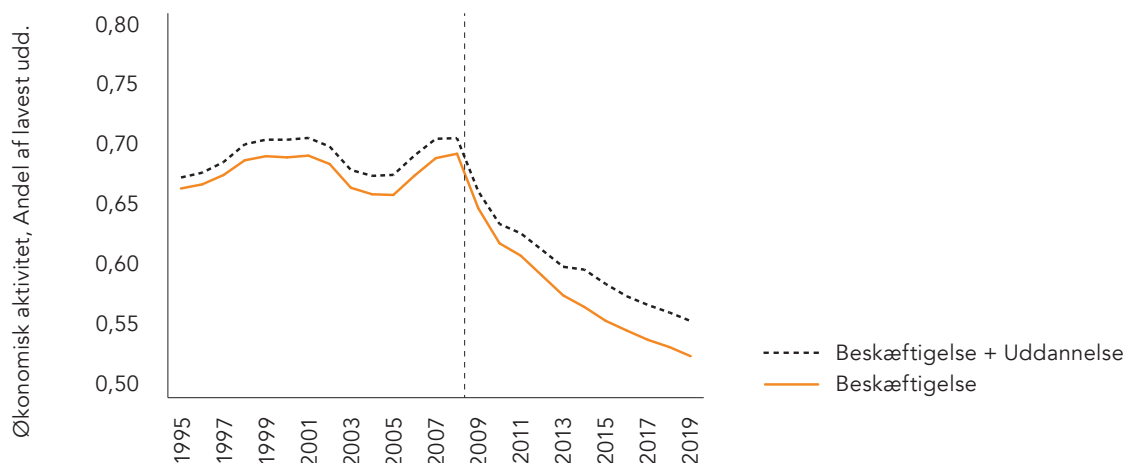
For dem med mindst uddannelse var indkomsterne i 2014 mere end 15 procent lavere, end hvis udviklingen fra før krisen var fortsat. I 2019 var dette tal faldet til 20 procent. Gruppen med mindst uddannelse indhen-

tede altså ikke tabt terræn efter vendingen på arbejdsmarkedet omkring 2014.

Tilbageslaget i arbejdsmarkedsindkomster blandt dem med mindst uddannelse afspejles også i et tydeligt fald i andelen af økonomisk aktive, dvs. andelen, der enten er i beskæftigelse eller under uddannelse. Figur 3 viser en relativt stabil udvikling i økonomisk aktive før krisen (1995-2008), efterfulgt af et markant og vedvarende fald (2009-2019).²

En del af den markante udvikling i arbejdsmarkedsindkomster og andel økonomisk aktive skyldes utvivlsomt, at gruppen med mindst uddannelse blev mindre over årene 2008-2019.³ Dog er dette næppe hele forklaringen, idet gruppens størrelse også faldt fra 1995-2008, uden et markant fald i indkomster eller andel økonomisk aktive (jf. figur 3 og figur 2.a).⁴

Figur 3. Udvikling i andel økonomisk aktive blandt dem med mindst uddannelse

Note: Den vertikale linje i figuren angiver år 2008.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

2) Økonomisk inaktive dækker fx over førtidspensionister og ledige, der her er defineret som personer, der har deres primære indtægt fra dagpenge, kontanthjælp eller lign., men også personer med en tilstrækkelig lav arbejdsmarkedsindkomst.

3) I takt med at gruppen er blevet mindre, må det forventes, at det gennemsnitlige beskæftigelsespotentiale blandt de tilbageværende i gruppen også er blevet mindre. De, der forbliver i gruppen, forventes således i gennemsnit at være dem, der også havde et mindre beskæftigelsespotentiale.

4) Fra 2008 til 2019 gik gruppen fra at udgøre 21 procent af de 25-54-årige til 15 procent (-6 procentpoint). Fra 1995 til 2008 faldt andelen imidlertid 9 procentpoint (fra 30 til 21 procent).

Understøttelse og renten holdt hånden under forbrugsmuligheder

I forhold til det markante tilbageslag i indkomstudviklingen efter finanskrisen var udviklingen i forbrugsmulighederne overraskende lidt påvirket, viser nyt studie.

Når økonomiske kriser rammer, kompenserer skatte- og understøttelsessystemet delvist tabet i forbrugsmuligheder ved hjælp af overførselsindkomster og mindre skattebetalinger. Men i forhold til det markante tilbageslag i udviklingen af arbejdsmarkedsindkomster efter finanskrisen var udviklingen i de gennemsnitlige forbrugsmuligheder blandt 25-54-årige danske statsborgere overraskende lidt påvirket.

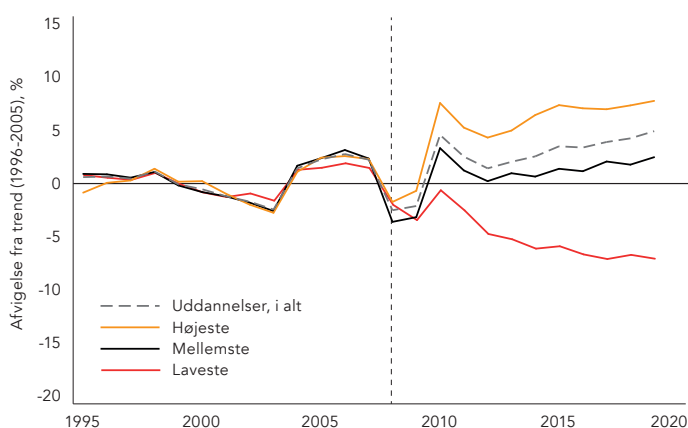
Faktisk steg de disponible indkomster i gennemsnit lidt hurtigere efter finanskrisen end før. Denne gennemsnitlige udvikling dækker dog over store forskelle på tværs af alder og uddannelsesniveau. Mens de ældste (45-54 år) og de højest uddannede oplevede markant fremgang, oplevede de yngste (25-34 år) og

de mindst uddannede tilbagegang i udviklingen i forbrugsmuligheder.

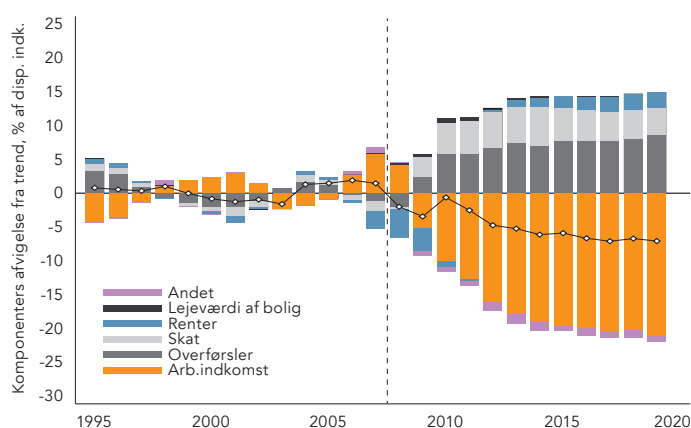
Mens de yngstes disponible indkomster indhentede det tabte terræn takket være et forbedret arbejdsmarked og en favorabel renteudvikling, var dette ikke tilfældet for de lavest uddannede. Figur 4.a viser de disponible indkomsters afvigelse fra trend (1996-2005) på tværs af uddannelsesniveauer.

Figur 4.a viser, at både dem med mellemste uddannelsesniveau og særligt dem med højeste uddannelsesniveau oplevede hurtigere fremgang efter krisen end før. Disse grupper oplevede en mindre tilbagegang i arbejdsmarkedsindkomst og fik samtidig i højere grad gavn af en skattereform og højere værdi af ejerboliger. Til sammenligning voksede de disponible indkomster blandt dem med mindst uddannelse langsommere end før krisen helt frem til 2019.

Figur 4.a. Forskel mellem faktisk disponibel indkomst og trend før krisen

Figur 4.b. Dekomponering af forskel mellem faktisk disponibel indkomst og trend (laveste uddannelser)

Note: I figur 4.a angiver den vertikale linje år 2008. I figur 4.b angiver den vertikale linje tidspunktet mellem 2007 og 2008. I figur 4.b angiver kurven afvigelse fra trend i disponibel indkomst for dem med laveste uddannelsesniveau, svarende til den røde kurve i figur 4.a. Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

For dem med mindst uddannelse opdeler figur 4.b udviklingen på komponenterne af disponibel indkomst. Som det fremgår, spillede offentlige overførsler en

meget væsentlig rolle i at kompensere forbrugsmulighederne for det markante tilbageslag i udviklingen af arbejdsmarkedsindkomsterne. Hertil bidrog også lavere

skatteindbetalinger på grund af mindre erhvervsindkomst samt et lavere renteniveau fra 2013 og frem.

Tilbageslag i forbrugsmuligheder

På trods af kompensation fra skatte- og understøttelses-systemet samt bidraget fra lavere renteudgifter oplevede gruppen med mindst uddannelse altså som den eneste et tilbageslag i udviklingen i forbrugsmuligheder sammenlignet med udviklingen fra før finanskrisen. I 2019 var den disponible indkomst blandt dem med mindst uddannelse 7 procent under det niveau, der

ville have været gældende, hvis udviklingen fra før finanskrisen var fortsat. Omvendt var de disponible indkomster for dem med mellemste uddannelsesniveau 3 procent over det tilsvarende niveau, mens de højest uddannede lå hele 7 procent over.

Den øgede ulighed i arbejdsmarkedsindkomster på tværs af uddannelses- og aldersniveauer efter finanskrisen blev reduceret af skatte- og understøttelses-systemet, men forstærket af skattereform og udviklingen i værdien af ejerboliger.

Unge mænd fik langvarige men af finanskrisen

Yngre kvinder oplevede et mindre tilbageslag i arbejdsmarkedsindkomster i årene efter finanskrisen end yngre mænd, viser nyt studie.

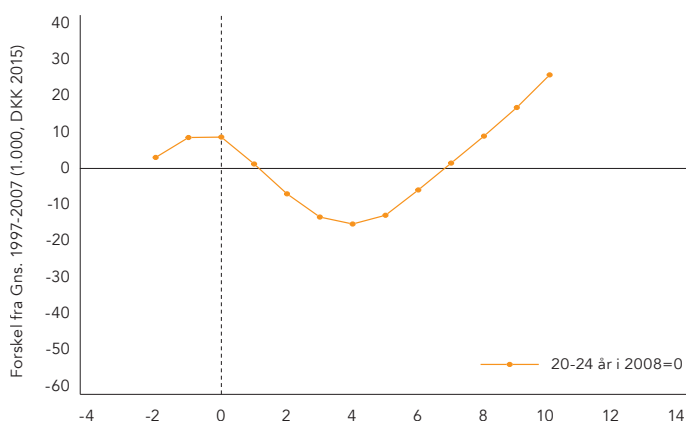
Særligt personer med mindst uddannelse oplevede tilbageslag i udviklingen i arbejdsmarkedsindkomst og disponibel indkomst efter finanskrisen. Selvom den yngste aldersgruppe også oplevede tilbageslag, indhentede gruppen meget af det tabte terræn i takt med vendingen på arbejdsmarkedet. Alligevel var det ikke alle af dem, der var unge, da krisen indtraf, der undgik langvarige men. Det viser et nyt studie, som ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed har lavet i samarbejde med VIVE og Stockholms Universitet. Studiet har fulgt arbejdsmarkedsindkomster for personer, der var 20-24 år, da krisen indtraf i 2008, frem til de var fyldt 30-34 år i 2018, og set på, hvor lang

tid det tog årgangen at indhente tidligere årganges arbejdsmarkedsindkomster.

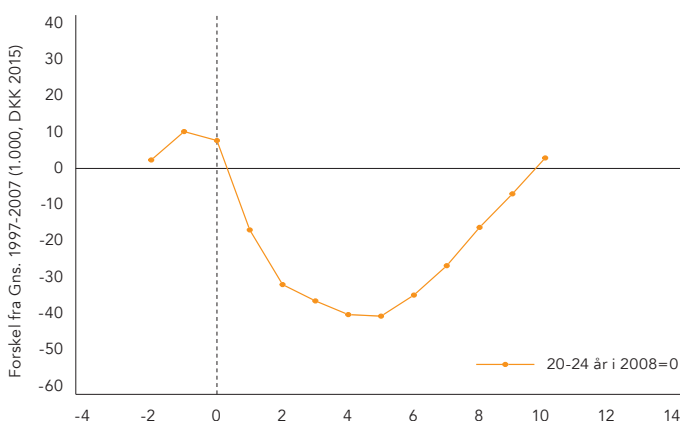
Figur 5.a og Figur 5.b viser udviklingen i arbejdsmarkedsindkomster for henholdsvis kvinder og mænd, der var 20-24 år i 2008. For hvert af årene 2006-2018 måles arbejdsmarkedsindkomsterne i forhold til gennemsnitlige indkomster fra årgange i perioden 1997-2007, målt på samme alderstrin.

Figuren viser, at finanskrisen gik hårdere ud over yngre mænds end yngre kvinders arbejdsmarkedsindkomst. Det tog i gennemsnit kvinder, der var 20-24 år gamle i 2008, syv år at nå op til tidligere årganges arbejdsmarkedsindkomst, altså da de var 27-31 år. Til sammenligning tog det mændene i gennemsnit ti år, altså til de var 30-34 år.

Figur 5.a. Forskel i arbejdsmarkedsindkomst mellem 20-24-årige i 2008 og tidligere årgange, kvinder

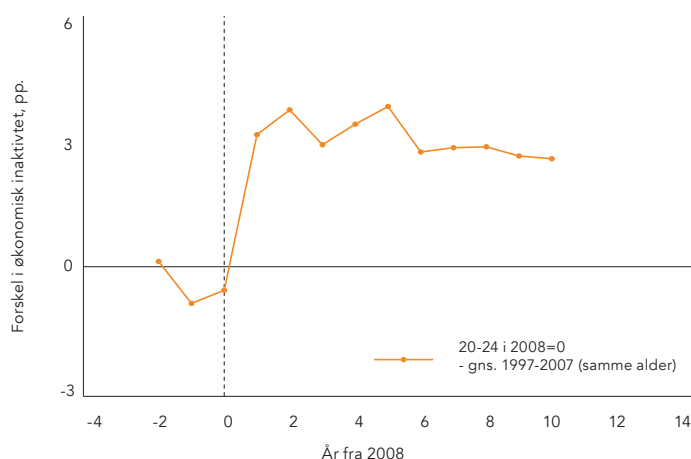
Figur 5.b. Forskel i arbejdsmarkedsindkomst, mellem 20-24-årige i 2008 og tidligere årgange, mænd

Note: Den vertikale linje i figuren angiver år 2008. Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Gennemsnittet i figur 5.b dækker imidlertid over væsentlige forskelle mellem unge mænds arbejdsmarkedsindkomster efter ti år. Som figur 6.a viser, var en væsentlig større andel økonomisk inaktive, forstået som hverken i beskæftigelse eller uddannelse.

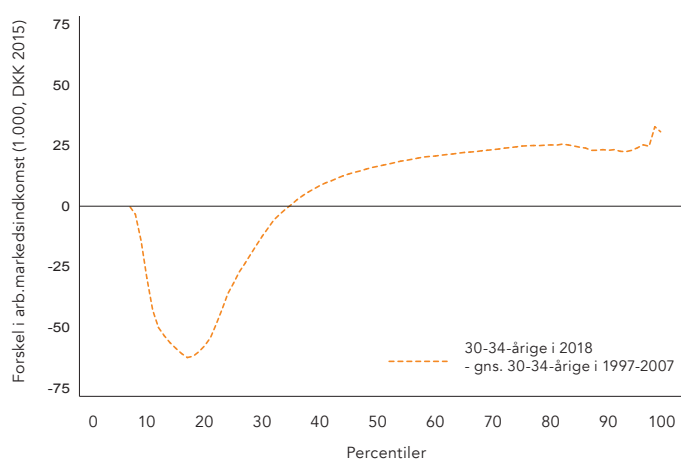
Figur 6.a. Forskel i andel økonomisk inaktive mellem 20-24-årige i 2008 og tidligere årgange, mænd

Note: Den vertikale linje i figuren angiver år 2008. Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Figuren viser en højere andel økonomisk inaktive i alle de ti år, der fulgte efter krisen, sammenlignet med gennemsnittet for årene 1997-2007.

Figur 6.b. Forskel i arbejdsmarkedsindkomstfordeling mellem 30-34-årige i 2018 og tidligere årgange, mænd

Figur 6.b viser fordelingen af arbejdsmarkedsindkomster blandt 30-34-årige mænd i 2018 sammenlignet med gennemsnittet for 30-34-årige mænd i 1997-2007. Figuren viser, at to tredjedele af mændene

som 30-34-årige tjente mere end 30-34-årige fra tidligere årgange, mens omkring en femtedel af mændene, ti år efter finanskrisens start, tjente mindre og dermed fortsat ikke havde indhentet tidligere årgange.

Undersøgelsens publicering

Mads Lybech Christensen, Anders Bruun Jonassen & Peter Fallesen (2022).
Income developments in the great recession: Status for the Danish Prime-age Working Population a Decade Following the Onset of the Financial Crisis.

ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, Study paper nr. 184.

Nyt fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed. (ISSN 1396-1217) udgives for at informere offentligheden om resultaterne af den løbende forskning i enheden. Nyhedsbrevet er ikke ophavsretligt beskyttet og må frit citeres eller kopieres med fornøden kildeangivelse.

Du kan se andre udgivelser fra forskningsenheden på:
www.rockwoolfonden.dk/forside/forskning